

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona-Prečišćeni tekst ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj 7/10), na prijedlog Ministarstva za pravosuđe i upravu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 121. sjednici, održanoj dana 21.08.2013. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o maloljetničkom prestupništvu u Zeničko-dobojskom kantonu.

II.

Zadužuju se Ministarstvo za pravosuđe i upravu, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice da inoviraju Program prevencije maloljetničke delikvencije na području Zeničko-dobojskog kantona, usvojen Zaključkom Vlade Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-38-10310/08 od 19.03.2008. godine i dopune sa akcionim planom koji će obuhvatiti radnje, nosioce aktivnosti i rokove za prevenciju borbe protiv maloljetničke delikvencije u roku od 60 dana.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____/13.
Datum, 21.08.2013. godine
Z e n i c a

PREMIJER

Munib Husejnagić, dipl.ing.maš.

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za pravosuđe i upravu,
1x Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport,
1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,
1x a/a.

I N F O R M A C I J A O MALOLJETNIČKOM PRESTUPNIŠTVU U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU

DIO I - UVOD

Iako su državne zajednice i u najranijim fazama svog razvoja na djecu gledale kao zalog budućnosti, njihovo postojanje i osiguranje egzistencije, ipak smo danas svjedoci svakodnevnih pojava ispoljavanja negativnih, asocijalnih, delinkventnih i kriminalnih ponašanja od strane maloljetnih lica u najrazličitijim formama.

Može se reći da danas bosanskohercegovačka javnost ovu pojavu, odnosno problem ubraja među ključne u Bosni i Hercegovini, te da je činjenica da je jako teško odrediti kratkoročnu terapiju i otkloniti sve posljedice ovog fenomena. Dosadašnja kriminološka praksa razvijenih zemalja svijeta je pokazala da je najvažnije razraditi mehanizme prepoznavanja početka neprihvatljivog ponašanja djeteta i odlučno reagovati na njih.

Da li ovo ponašanje počinje već sa bezazlenim odlaskom sa posljednjeg časa u školi ili slično teško je sa sigurnošću zaključiti, ali ako se na vrijeme ne uoče i ne koriguju i ovakva ponašanja, ona će zasigurno voditi ka lošem u životu, ka prestupničkom ponašanju, kasnijim kriminalnim radnjama u punoljetstvu. Na osnovu brojnih i kontinuiranih istraživanja u svijetu na polju faktora rizika koji dovode do prestupništva mladih, izdvajaju se neka početna neprihvatljiva ponašanja kroz koja dijete sigurno ide ka svemu lošem za njega, za njegovu porodicu, prijatelje, za društvo u cjelini.

Nesumnjivo su to sljedeća ponašanja: izostajanje s nastave; neprihvatljivo ponašanje u zonama odgojno – obrazovnih ustanova; vršnjačko nasilje; pretjerano posjećivanje ugostiteljskih lokala, kladionica na nivou ovisnosti o istim; uništavanje imovine, učešće u navijačkim neredima; konzumiranje opojnih droga, alkoholnih pića, duhanskih proizvoda; nedozvoljeni noćni izlasci djece do 16 godina starosti; skitnja i prosjačenje; nedozvoljena i štetna druženja djece s osobama sklonim kriminalitetu, skitnji, raznim oblicima iskorištavanja djece; udaljenja maloljetnih osoba iz porodičnog doma i slične devijacije.

Sama terminologija koja opisuje neprihvatljiva ponašanja mladih u stručnoj i naučnoj literaturi je veoma različita. Na govornom području jezika konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini, najčešće korišteni terminu su: maloljetnička delinkvencija, neprilagođeno ponašanje, maloljetnički kriminal, maloljetničko prestupništvo, vaspitna zapuštenost i sl. Pod velikim uticajem Konvencije o pravima djeteta, zadnjih godina polako ali sigurno preovladava mišljenje da je termin „dijete u sukobu sa zakonom” najprihvatljiviji i politički najkorektniji u smislu smanjenja stigmatizacije i diskriminacije ovih lica.

DIO II - PRAVNA REGULATIVA

Poglavlje I - Relevantni pravni dokumenti

Pitanje postupanja prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom u Federaciji Bosne i Hercegovine je regulisano posebnim normama koje čine sastavni dio važećih zakona koji se odnose na postupanje prema odraslim u činiocima krivičnog djela:

1. Krivičnom zakonu FBiH,
2. Zakonu o krivičnom postupku FBiH,
3. Zakon BiH o izvršenju krivičnih sankcija pritvora i drugih mjera,
4. Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija FBiH i
5. Kantonalnim propisima kojim se uređuje oblast izvršenja krivičnih sankcija, te drugim propisima koji se tiču oblasti maloljetničkog prestupništva i pravosuđa.

Prijedlog "Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku" (novi posebni zakon za maloljetnike), kao *lex specialis*, koji u skladu sa međunarodnim standardima po prvi put na sveobuhvatan način uređuje oblast maloljetničkog krivičnog pravosuđa, nalazi se u fazi usvajanja.

Poglavlje II - Relevantni međunarodni pravni dokumenti

Međunarodni dokumenti koji se odnose na maloljetnike i daju okvir za provedbu domaćeg zakonodavstva su:

1. Konvencija UN o pravima djeteta (1989),
2. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za administraciju pravosudnog sistema za maloljetne prestupnike – Pekinška pravila (1985),
3. Smjernice Ujedinjenih nacija za prevenciju maloljetničke delikvencije – Rijadske smjernice (1990),
4. Pravila Ujedinjenih nacija o zaštiti maloljetnika lišenih slobode – JDL (1990),
5. Smjernice za djelovanje prema djeci u sistemu krivičnog pravosuđa – Bečke smjernice (1997),
6. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za alternativne kaznene mjere – Tokijska pravila (1990),
7. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948),
8. Sporazum Ujedinjenih nacija o građanskim i političkim pravima (1986),
9. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950),
10. Vijeće Evrope - Preporuka Ministarskog komiteta zemljama članicama o odgovoru društva na maloljetničko prestupništvo broj R(87)20 iz 1987 godine,
11. Evropska zatvorska pravila (European Prison Rules, EPR), REC (2006)2 i
12. Preporuke relevantnih međunarodnih organizacija koje se bave zaštitom maloljetnika.

DIO III - DJECA U SUKOBU SA ZAKONOM I KARAKTERISTIKE POJAVE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta kao sveobuhvatan i vodeći međunarodni ugovor zaštite prava djeteta (u čl. 1.) definiše pojam djeteta *kao svaku*

osobu koja je mlađa od 18 godina, izuzev ako se zakonom konkretne zemlje punoljetstvo ne stiče ranije.

Konvencija poziva države ugovornice da donesu zakone i propišu zakonske postupke kojima se utvrđuje donja starosna granica ispod koje se pretpostavlja da djeca nemaju sposobnost da krivično odgovaraju (čl. 40 (3) (a) Konvencije o pravima djeteta) i kojima se utvrđuju minimalne godine starosti ispod kojih ne mogu biti lišena slobode (Pekinška pravila - pravilo 4)

U Bosni i Hercegovini maloljetničko prestupništvo se vidi kao društveno neprihvatljivo ponašanje koje obuhvata preddelinkventno i delinkventno ponašanje mlađih uzrasta od 14 do 18 godina (djeca od 14 do 16 godina u zakonodavstvu su definisana kao mlađi maloljetnici, a od 16 do 18 godina kao stariji maloljetnici), a takođe i mlađih od 14 i starijih od 18 godina. I mlađi punoljetnici, osobe od 18 do 21 godinu, u određenim situacijama podliježu normama krivičnog zakonodavstva za maloljetnike.

Poglavlje I - Karakteristike pojave maloljetničkog prestupništva.

Radi sticanja uvida u sadašnje stanje ove pojave, odnosno njenih osnovnih obilježja, neophodno je sagledati slijedeće elemente:

- A. Faktori rizika od dolaska u sukob sa zakonom
- B. Ko čini grupu djece koja dolaze u sukob sa zakonom i najčešće počinjena krivična djela
- C. Kretanje pojave i recidivizam

A. Faktori rizika

Bosanskohercegovačko društvo je siromašno, postkonfliktno društvo, društvo u tranziciji. Sama po sebi ova tri obilježja društva predstavljaju faktore rizika koji mogu dovesti mlade do raznih oblika društveno neprihvatljivog ponašanja, pa i dolaska u sukob sa zakonom. Kao faktore rizika, treba imati u vidu i kvalitet zdravstvene i socijalne zaštite, porast prometa narkotika, te rizike vezane za porodicu (poremećeni odnosi u porodici, nedostatak brige i kontrole od strane roditelja, nasilništvo, alkoholizam), školu (neredovno pohađanje škole i prekid školovanja), vršnjačku grupu (uticaj i pritisak vršnjaka), neposredno okruženje mladih i djece, kao i neka obilježja samih adolescenata (emocionalna i socijalna nezrelost, niska tolerancija na frustraciju, slaba socijalna prilagodljivost, potreba za dokazivanjem uz negativnu identifikaciju itd.).

B. Ko čini grupu djece koja dolaze u sukob sa zakonom i koja su najčešće počinjena krivična djela

U grupi krivično odgovorne djece uzrasta od 14 do 18 godina, zakon najčešće krše djeca od 16 i 17 godina. Primjetna je pojava da sve mlađa djeca dolaze u sukob sa zakonom. Posebno zabrinjava porast broja djece ispod 14 godina koja su krivično neodgovorna, kako među počiniocima prekršaja tako i među počiniocima krivičnih djela. Ovakvom ponašanju često prethodi, ili ga prati, sve veći broj zanemarivanja, prekidanja i napuštanja redovnog školovanja, naročito srednjeg ali i osnovnog. Dječaci su izrazitija grupa maloljetnih prestupnika, a urbana sredina češće je

ambijent gdje je maloljetničko prestupništvo prisutno ili izrazitije prisutno. Najčešće počinjena krivična djela su djela protiv imovine (procijenjenih 90% u strukturi počinjenih krivinih djela), a u znatno manjem broju su djela protiv života i tijela i krivična djela protiv javnog reda i mira.

Maloljetni prestupnik je dijete ili mlada osoba za koju se tvrdi da je izvršio/izvršila, ili za koga/koju je utvrđeno da je izvršio/izvršila prijestup. Prijestup je svako ponašanje (postupanje ili nečinjenje) koje je kažnjivo po dotičnom pravnom sistemu. (Pekinška pravila).

Prema podacima centara za socijalni rad i nadležnih općinskih službi za oblast socijalne zaštite u narednoj tabeli su dati pokazatelji o starosnoj strukturi i broju evidentirane djece koja su odgojno zanemarena, odgojno zapuštena i djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama za period od januara 2010.godine do juna 2013. godine.

Red br.	Godina	Starosna struktura	Odgojno zanemarena djeca		Odgojno zapuštena djeca		Ukupno 4+5		Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama							
									Zbog nesređenih odnosa		Materijalnih i drugih razloga za njegov razvoj		Ukupno 7+8		Sveukupno 6+9	
1	2	3	4		5		6		7		8		9		10	
		Uzrast	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
1	2010.godina	0-3	0	0	0	0	0	0	6	4	25	27	31	31	31	31
		4-7	2	1	2	0	4	1	40	24	73	69	113	93	117	94
		8-14	95	42	23	8	118	50	75	49	126	132	201	181	319	231
		15-18	149	50	71	21	220	71	74	52	104	90	178	142	398	213
	UKUPNO			246	93	96	29	342	122	195	129	328	318	523	447	865
2	2011.godina	0-3	0	0	0	0	0	0	11	8	41	26	52	34	52	34
		4-7	3	2	1	2	4	4	59	35	89	69	148	104	152	108
		8-14	41	15	15	8	56	23	87	71	127	147	214	218	270	241
		15-18	96	33	130	19	226	52	76	65	138	109	214	174	440	226
UKUPNO			140	50	146	29	286	79	233	179	395	351	628	530	914	609
3	2012. godina	0-3	1	1	0	0	1	1	11	3	24	27	35	30	36	31
		4-7	5	1	3	4	8	5	21	15	42	39	63	54	71	59
		8-14	32	14	25	16	57	30	74	81	117	151	191	232	248	262
		15-18	93	53	105	19	198	72	59	77	100	117	159	194	357	266
UKUPNO			131	69	133	39	264	108	165	176	283	334	448	510	712	618
4	01-06.2013. godine	0-3	0	4	0	2	0	6	10	9	43	47	53	56	53	62
		4-7	6	4	1	4	7	8	13	18	105	82	118	100	125	108
		8-14	24	12	14	5	38	17	65	47	241	315	306	362	344	379
		15-18	29	15	94	8	123	23	37	44	218	209	255	253	378	276
UKUPNO			59	35	109	19	168	54	125	118	607	653	732	771	900	825

Imajući u vidu navedene pokazatelje evidentno je kontinuirano smanjenje broja djece koja su odgojno zanemarena, dok podaci o broju evidentirane djece koja su odgojno zapuštena i djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama pokazuje trend povećanja ovih pojava. Podaci o broju djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama pokazuju da su dominantniji uzroci materijalne i druge prirode, ali da je ova pojava uzrokovana u većoj mjeri zbog nesređenih porodičnih odnosa. S obzirom na uzrast ove djece evidentan je veliki broj djece koja su uzrasta do 14 godina, gdje bi najveći uticaj trebali imati porodica i škola.

Stoga se nameće zaključak da bi se svi akteri u borbi i spriječavanju maloljetničkog prestupništva, trebali više bazirati na prevenciji u radu sa porodicama i školama.

B. 1. Pravni aspekt maloljetnog prestupnika

Sve norme sadržane u navedenim propisima naglašavaju odvojenost maloljetnog od punoljetnog izvršioca krivičnih djela. U slučaju kada se u krivičnom postupku utvrdi da maloljetnik nije navršio 14 godina starosti, krivični postupak se obustavlja (o čemu se obavještava organ starateljstva) – što znači da se krivično zakonodavstvu ne primjenjuje prema djetetu mlađem od 14 godina. U slučaju pokretanja postupka protiv maloljetnika, tužitelj obavještava organ starateljstva.

Maloljetnik stariji od 14 godina, podijeljeni su u dvije grupe:

- mlađi maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 14, a nije navršio 16 godina života i
- stariji maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 16, a nije navršio 18 godina života

C. Kretanje pojave i recidivizam

Smatra se da je maloljetničko prestupništvo jedan od izvora kriminaliteta punoljetnih lica. Osim toga, svjedoci smo da su delikti odraslih postali svakodnevnica i za maloljetnike. Nekadašnje podjele na tipične kategorije deliktata različitih uzrasta danas nemaju nikakvog smisla. Posebnu pažnju zaslužuje recidivizam odnosno ponovno činjenje krivičnih djela. Recidivističko kriminogeno ponašanje se formira u dužem vremenskom periodu i vrlo je otporno na pokušaje njegovog mijenjanja. Posebno su uticajne determinante javljanja recidiva u maloljetničkom prestupništvu, koje su najčešće vezane uz nezaposlenost mladih, slom porodice, eroziju tradicionalnih i moralnih vrijednosti, slabljenje sistema društvene podrške i neprikladno učešće socijalnih službi u razrješavanju socijalnih problema, te nedovoljna sposobnost odbrambenog sistema da odgovori novim izazovima.

DIO IV - PODACI O MALOLJETNIČKOJ DELIKVENCiji

Poglavlje I - Kriminalitet i maloljetni počinioci krivičnih djela i prekršaja period 2010.-2012 godina i januar-mart 2013. godina

1. Broj prijavljenih maloljetnih počinitelja krivičnih djela

Broj evidentiranih maloljetnih počinitelja krivičnih djela u 2010. godini je 133, u 2011. godini 241, u 2012. godini 184 a u periodu januar – mart 2013 godine, taj broj iznosi 133.

Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova u tabelama koje slijede je pregled broja maloljetnih učinitelja krivičnih djela, počinitelja prekršaja javnog reda i mira, te pregled broja i vrste krivičnih djela.

2. Pregled: Broj prijavljenih maloljetnih počinitelja krivičnih djela u odnosu na broj krivičnih djela, odnosno broj prijavljenih lica.

Period	Broj krivičnih djela	Broj prijavljenih lica	Broj prijavljenih maloljetnika
2010. godina	3436	2634	133
2011. godina	3836	2987	241
2012. godina	3624	2887	184
januar-mart 2013. godine	951	722	35

3. Pregled: Broj maloljetnih počinitelja prekršaja u odnosu na broj prekršaja JRM

Period	Broj prekršaja	Broj počinitelja	Broj maloljetnih počinitelja
2010. godina	322	385	143
2011. godina	334	382	135
2012. godina	365	420	117
januar-mart 2013. godine	752	839	32

Za prekršaje koje počini maloljetnik može se konstatovati da nije odgovoran, ukoliko nema navršenih četrnaest godina života.

Maloljetniku koji je u vrijeme izvršenja prekršaja navršio 14 godina, a nije navršio 16 godina života, mogu se izreći samo odgojne mjere.

4. Pregled: Broj maloljetnih počinitelja prema vrsti krivičnih djela

r/b	KRIVIČNO DJELO	Broj počinioca po godinama			
		2010.	2011.	2012.	I-III/13
1	ubistvo	1			
2	teška tjelesna povreda	3	5	5	1
3	laka tjelesna povreda	1			
4	učestvovanje u tuči	1		2	
5	protupravno lišenje slobode	1			
6	ugrožavanje sigurnosti	2	3		
7	narušavanje nepovredivosti doma	1		1	
8	silovanje	2	1		
9	spolni odnošaj sa nemoćnom osobom	1			
10	bludne radnje	2			
11	krađe	37	59	54	12
12	teške krađe	57	101	66	14
13	razbojničke krađe	4			
14	razbojništva	3	9	14	5
15	utaja	1	1		
16	oduzimanje tuđe pokretnine	1			
17	oštećenje tuđe stvari	3	24	1	
18	šumska krađa	3		1	
19	izazivanje opće opasnosti	1	2	1	
20	ugrožavanje javnog prometa	1			
21	teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa	3		3	
22	lažno prijavljivanje	1	19	1	
23	nasilničko ponašanje	1	1	7	
24	povreda mira pokojnika	2	2		
25	Ubistvo u pokušaju		1		
26	Spolni odnos sa djetetom		1		
27	neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga		1		
28	posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga		1	5	
29	obmana pri dobijanju kredita i drugih oblika pogodnosti		2		
30	prikrivanje		1	1	
31	Pustošenje šuma		1		
32	napad na službenu osobu u vršenju poslova sigurnosti		3	3	
33	učestvovanje u grupi ljudi koja spriječi službenu osobu u vršenju službene radnje		1		
34	nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija		1		2

35	krivotvorenje isprave		1	1	
36	krivotvorenje novca			2	
37	neovlašteno optičko snimanje			2	
38	prinuda na spolni odnošaj			1	
39	nasilje u porodici			3	
40	prevara			2	
41	iznuda			3	
42	ucjena			2	
43	sprečavanje službene osobe u vršenju službene radnje			2	
44	ostala KD prema KZFBiH			1	1
	UKUPNO	133	241	184	35

5. Podaci Kantonalnog tužilaštva za posmatrani period (01.01.2010. - 30.06.2013. godina)

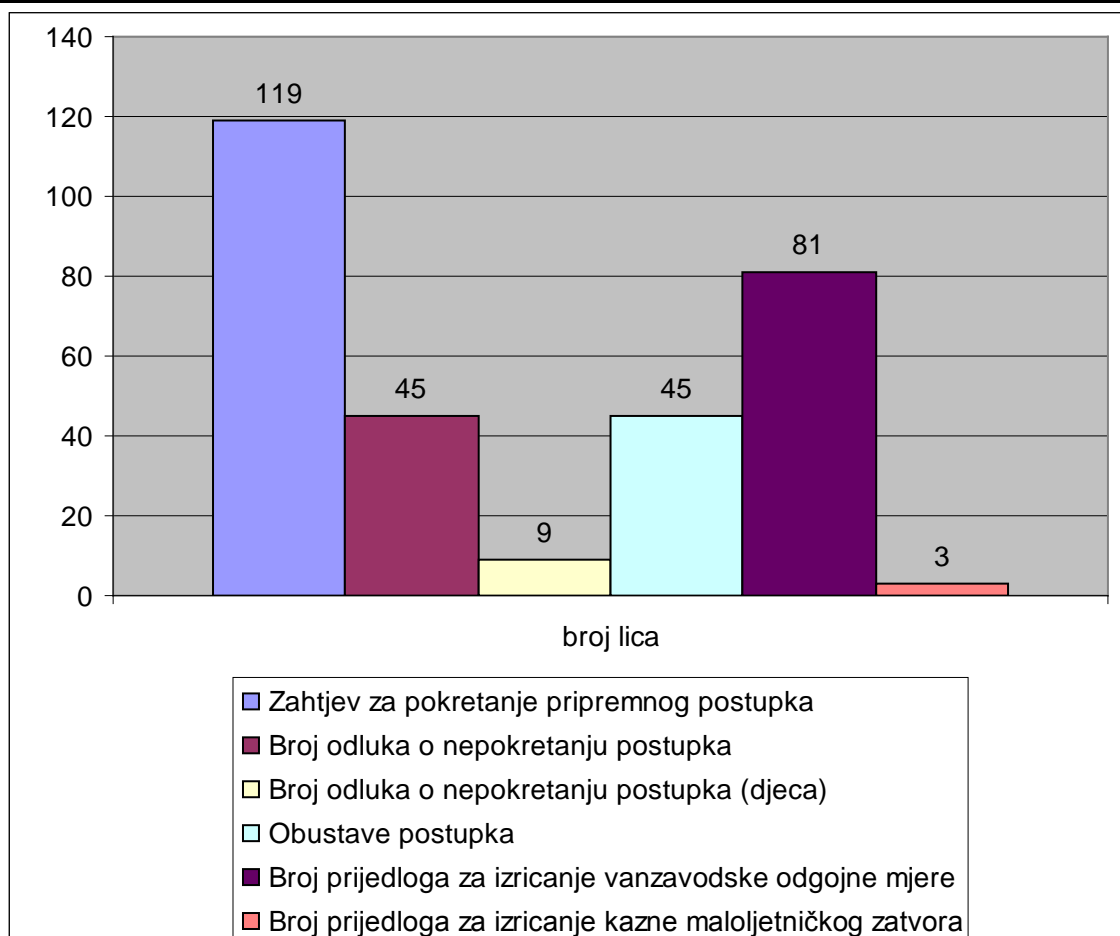
U strukturi krivičnih djela koja su počinili maloljetnici, prema podacima Kantonalnog tužilaštva, odnose se na krivična djela protiv života i tijela, protiv braka, porodice i mladeži, protiv zdravlja ljudi, protiv imovine i protiv javnog reda i pravnog prometa.

Tabele koje slijede prikazuju podatke koji se odnose na broj podnesenih zahtjeva za pripremni postupak, broj obustavljenih postupaka, te podatke o broju prijedloga za izricanje odgojnih mjera i maloljetničkog zatvora. Ovi podaci mogu se prema tabelama pratiti kroz period 01.01.2010- 30.06.2013. godine.

01.01.2010 - 31.12.2010. god.

Podaci o KTM (Maloljetnici) predmetima po licima

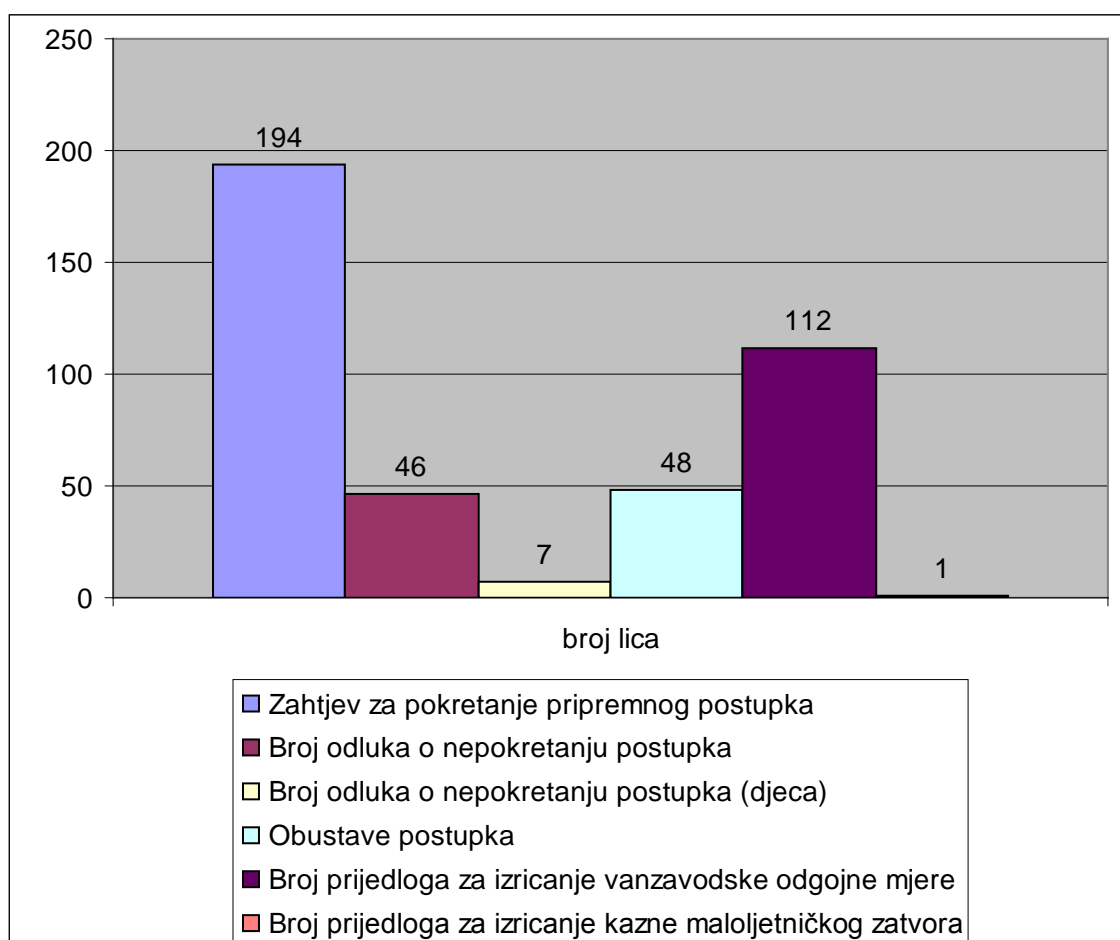
KTM predmeti	Zahtjev za pokretanje pripremnog postupka	Broj odluka o nepokretanju postupka	Broj odluka o nepokretanju postupka (djeca)	Obustave postupka	Broj prijedloga za izricanje vanzavodske odgojne mjere	Broj prijedloga za izricanje kazne maloljetničkog zatvora
broj lica	119	45	9	45	81	3

01.01.2011 - 31.12.2011. god.

Podaci o KTM (Maloljetnici) predmetima po licima

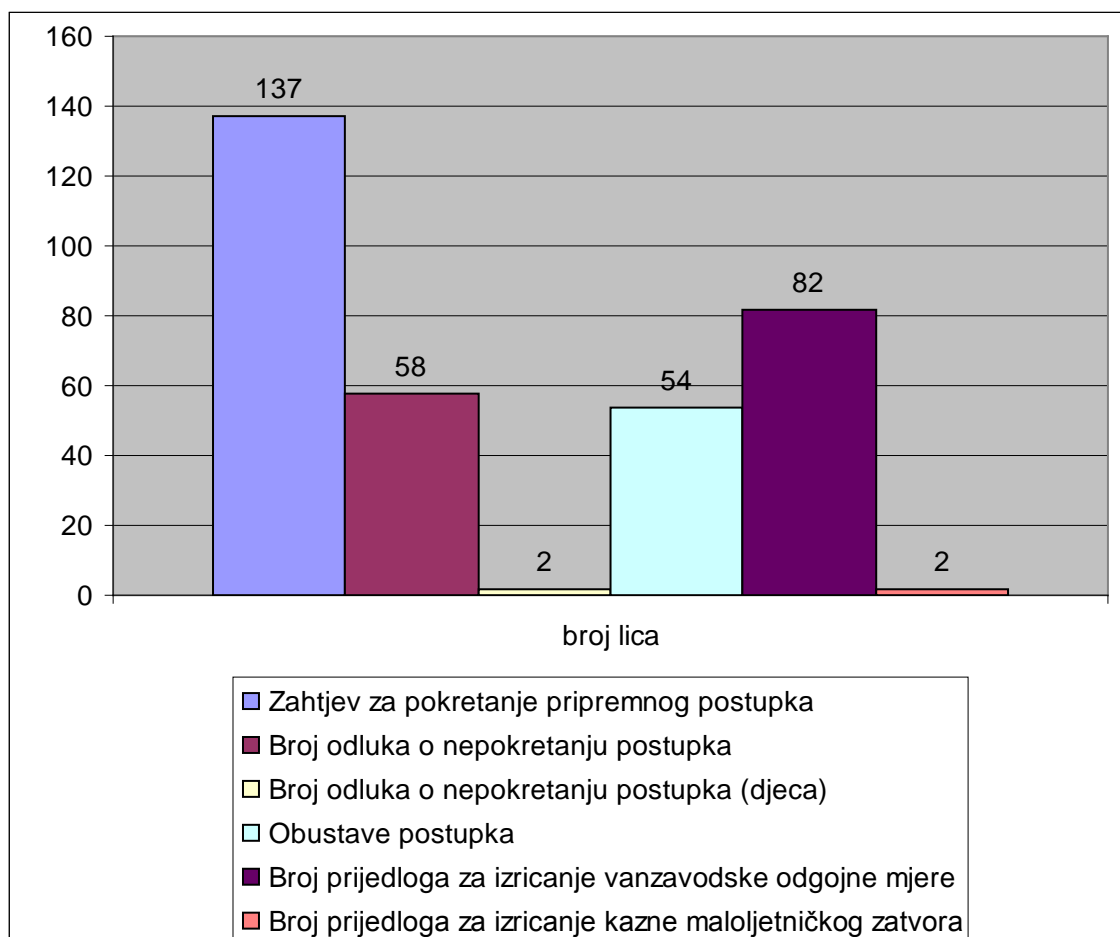
KTM predmeti	Zahtjev za pokretanje pripremnog postupka	Broj odluka o nepokretanju postupka	Broj odluka o nepokretanju postupka (djeca)	Obustave postupka	Broj prijedloga za izricanje vanzavodske odgojne mjere	Broj prijedloga za izricanje kazne maloljetničkog zatvora
broj lica	194	46	7	48	112	1

01.01.2012 - 31.12.2012. god.

Podaci o KTM (Maloljetnici) predmetima po licima

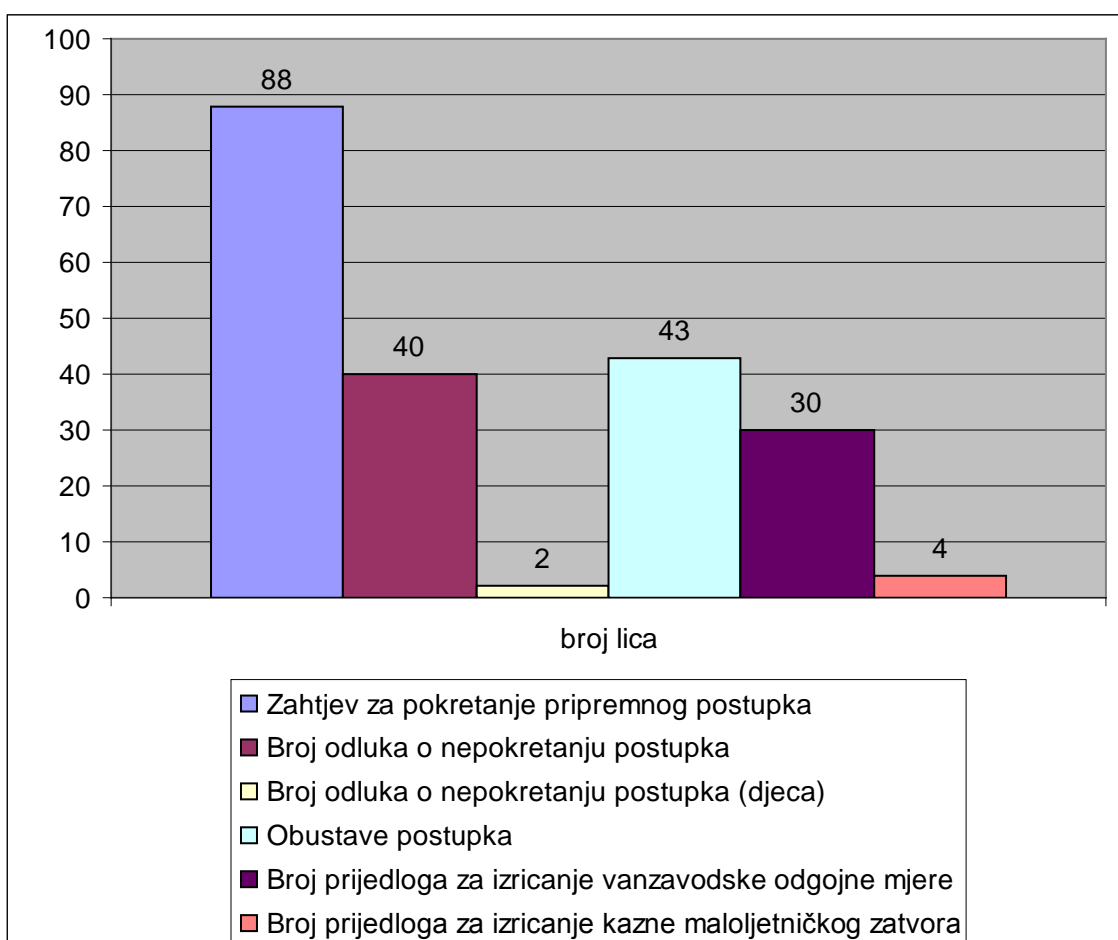
KTM predmeti	Zahtjev za pokretanje pripremnog postupka	Broj odluka o nepokretanju postupka	Broj odluka o nepokretanju postupka (djeca)	Obustave postupka	Broj prijedloga za izricanje vanzavodske odgojne mjere	Broj prijedloga za izricanje kazne maloljetničkog zatvora
broj lica	137	58	2	54	82	2

01.01.2013 - 30.06.2013. god.

Podaci o KTM (Maloljetnici) predmetima po licima

KTM predmeti	Zahtjev za pokretanje pripremnog postupka	Broj odluka o nepokretanju postupka	Broj odluka o nepokretanju postupka (djeca)	Obustave postupka	Broj prijedloga za izricanje vanzavodske odgojne mjere	Broj prijedloga za izricanje kazne maloljetničkog zatvora
broj lica	88	40	2	43	30	4

**6. Podaci o predmetima (krivični referat) za krivična djela koja su počinili maloljetnici
Pregled po sudovima za period 01.01.2010. – 30.06. 2013. godina**

KRIVIČNI REFERAT

Podaci o predmetima													
		2010.godina			2011.godina			2012.godina			I-VI/2013.		
	Institucija	Primljeno	riješeno	ukupno	Primljeno	riješeno	ukupno	Primljeno	riješeno	ukupno	Primljeno	riješeno	ukupno
1	Općinski sud u Zenici	39	45	84	38	35	73	60	53	113	25	31	56
2	Općinski sud u Tešnju	13	13	26	14	13	27	10	9	19	2	2	4
3	Opć. sud u Zavidovićima	13	14	27	42	29	71	48	44	92	15	29	44
4	Općinski sud u Kaknju	11	11	22	13	13	26	17	13	30	7	6	13
5	Općinski sud u Visokom	19	21	40	24	20	44	1	4	5	16	14	30
6	Općinski sud u Žepču	3	0	3	6	6	12	8	7	15	6	6	12
	UKUPNO:	98	104	202	137	116	253	144	130	274	71	88	159

POGLAVLJE II - Krivične sankcije prema maloljetnicima

Maloljetnom učinitelju krivičnog djela mogu se izreći odgojne mjere i određene sigurnosne mjere, a samo starijem maloljetniku se izuzetno može izreći, kazna maloljetničkog zatvora.

Maloljetniku koji je u vrijeme učinjenja krivičnog djela navršio četrnaest, a nije navršio šesnaest godina života (mlađi maloljetnik), mogu se izreći samo odgojne mjere.

Maloljetniku koji je u vrijeme učinjenja krivičnog djela navršio šesnaest, a nije navršio osamnaest godina života (stariji maloljetnik), odgojne mjere se mogu izreći pod uvjetima propisanim zakonom, a izuzetno mu se može izreći kazna maloljetničkog zatvora.

Vrste odgojnih mjera su :

- a) disciplinske mjere upućivanja u disciplinski centar za maloljetnike; mjere pojačanog nadzora: od roditelja, usvojitelja ili staratelja; u drugoj obitelji; ili od nadležnog tijela socijalne zaštite, a izriču se maloljetnom učinitelju krivičnog djela kojem treba izreći trajnije mjere odgoja, preodgoja ili liječenja uz odgovarajući nadzor, a nije potrebno njegovo potpuno odvajanje iz dotadašnje sredine;
- b) zavodske mjere: upućivanje u odgojnu ustanovu, u odgojno-popravni dom ili u drugu ustanovu za osposobljavanje, a izriču se maloljetnom učinitelju krivičnog djela kojem treba izreći trajnije mjere odgoja, preodgoja ili liječenja uz njegovo potpuno odvajanje iz dotadašnje sredine. Zavodske mjere ne mogu trajati duže od pet godina.
- c) Mjere pojačanog nadzora izriču se maloljetnom učinitelju krivičnog djela kojem treba izreći trajnije mjere odgoja, preodgoja ili liječenja uz odgovarajući nadzor, a nije potrebno njegovo potpuno odvajanje iz dotadašnje sredine.

Pri izboru odgojne mjere sud uzima u obzir godine života maloljetnika, stepen njegovog duševnog razvoja, psihička svojstva, sklonosti, pobude iz kojih je djelo učinio, dotadašnji odgoj, sredinu i prilike u kojima je živio, težinu krivičnog djela, te je li mu ranije bila izrečena odgojna mjera ili kazna i sve druge okolnosti koje mogu biti od uticaja na izricanje odgojne mjere.

Evidenciju o izrečenim odgojnim mjerama vode organi nadležni za socijalnu zaštitu.

Maloljetniku koji je u vrijeme učinjenja krivičnog djela navršio šesnaest, a nije navršio osamnaest godina života (stariji maloljetnik), odgojne mjere se mogu izreći pod uvjetima propisanim zakonom, a izuzetno mu se može izreći kazna maloljetničkog zatvora. Kaznu maloljetničkog zatvora, može izreći ako je učinio krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina, a zbog teških posljedica djela i visokog stepena krivične odgovornosti ne bi bilo opravdano izreći odgojnu mjeru. Ova kazna ne može biti kraća od jedne, niti duža od deset godina zatvora.

Svrha odgojnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora je da se pružanjem zaštite i pomoći maloljetnim učiniteljima krivičnih djela, nadzorom nad njima, njihovim stručnim osposobljavanjem i razvijanjem njihove osobne odgovornosti osigura njihov odgoj, preodgoj i pravilan razvoj.

Svrha kazne maloljetničkog zatvora je poseban uticaj na maloljetnog učinitelja da ubuduće ne učini krivična djela, ali i na druge maloljetnike da ne učine krivična djela.

Osim odgojnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora krivično zakonodavstvo propisuje i odgojne preporuke. Odgojne preporuke se maloljetnicima mogu izreći ako su počinili krivična djela za koja se mogu izreći novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. One imaju za cilj da se da prednost vansudskim mogućnostima odgoja i preodgoja prema maloljetnim počiniocima djela u odnosu na izricanje sudske sankcije. Primjena odgojnih preporuka predstavlja alternativu krivičnom gonjenju i krivičnom postupku, a istu može primijeniti nadležni tužilac ili nadležni sud.

Da bi se ista primjenila uslov je priznanje krivičnog djela i spremnost maloljetnika na pomirenje sa oštećenim. Svrha odgojnih preporuka je da se ne pokreće krivični postupak i da se primjenom odgojne preporuke utiče na maloljetnika da ubuduće ne učini krivično djelo. Odgojne preporuke se primjenjuju kad postoji kod maloljetnika spremnost na saradnju, a primjena istih u Federaciji Bosne i Hercegovine regulisana je Uredbom o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 6/09)

Odgojne preporuke su lično izvinjenje oštećenom, naknada štete oštećenom, redovno pohađanje škole, te posjećivanje odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta i primjenjuje ih nadležni tužilac, dok odgojne preporuke: rad u korist humanitarne organizacije ili lokalne zajednice, prihvatanje odgovarajućeg zaposlenja, smještaj u drugu porodicu, dom ili ustanovu, liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, primjenjuje nadležni sud.

Primjena odgojnih preporuka se zasniva na principima dobrovoljnosti, nepristrasnosti, neposrednosti, srazmjernosti i poštivanju građanskih i ljudskih prava, sve u najboljem interesu maloljetnika. Pri izboru određene odgojne preporuke uzima se u obzir interes maloljetnika i oštećenog i mora se voditi računa da se pri tome ne dovede u pitanje maloljetnikovo redovno školovanje ili njegov rad.

Odgojne preporuke izriču sudija za maloljetnike ili tužilac i to prije donošenja odluke o pokretanju krivičnog postupka. Ako se izrekne odgojna preporuka to znači da se krivični postupak neće pokrenuti.

Evidenciju o izrečenim odgojnim preporukama, u okviru svoje nadležnosti, vode nadležna kantonalna tužilaštva i općinski sudovi, a podaci o odgojnim preporukama mogu se dati samo nadležnim organima starateljstva koji je ujedno u skladu sa navedenom Uredbom organ za provedbu postupka posredovanja, praćenja i izvještavanja o uspješnosti primjene odgojne preporuke

1. Pregled izrečenih sankcija maloljetnicima

U tabelama koje slijede mogu se vidjeti podaci o izrečenim odgojnim preporukama i odgojnim mjerama prema maloljetnicima i vrsti istih koje su izrečene u posmatranom periodu.

1. Podaci o izrečenim odgojnim preporukama

Institucija	Lično izvinjenje oštećenom				Naknada štete oštećenom				Redovno pohađanje škole				Rad u korist humanitarne organizacije ili lokalne zajednice			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
1 Općinski sud u Zenici													-	5	-	4
2 Općinski sud u Tešnju	1															
3 Opć. sud u Zavidovićima																
4 Općinski sud u Kaknju																
5 Općinski sud u Visokom																
6 Općinski sud u Žepču																
UKUPNO:	1												-	5	-	4

Institucija	Prihvatanje odgovarajućeg zaposlenja				Smještaj u drugu porodicu				Liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi				Posjećivanje odgojnih, obraz. psih. i drugih savjetovališta			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
1 Općinski sud u Zenici																
2 Općinski sud u Tešnju																
3 Opć. sud u Zavidovićima																
4 Općinski sud u Kaknju																
5 Općinski sud u Visokom																
6 Općinski sud u Žepču																
UKUPNO:																

2. Podaci o izrečenim odgojnim mjerama -

Institucija	Disciplinske mjere				Mjere pojačanog nadzora											
	Upućivanje u disciplinski centar za maloljetnike				Pojačan nadzor roditelja ili staratelja				Pojačan nadzor u drugoj porodici				Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
1 Općinski sud u Zenici					11	10	13	7					3	6	8	5
2 Općinski sud u Tešnju					8	2	10	1					2	2	2	1
3 Opć. sud u					5	12	5	-					4	2	11	2

	Zavidovićima																
4	Općinski sud u Kaknju					5	5	2	5					4	8	6	1
5	Općinski sud u Visokom					3	4	2	4								
6	Općinski sud u Žepču					-	4	2	1					-	-	4	1
	UKUPNO:					32	37	34	18					13	18	31	10

		Zavodske mjere															
		Upućivanje u odgojnu ustanovu				Upućivanje u odgojno popravni dom				Upućivanje u maloljetnički zatvor				Upućivanje u drugu ustanovu za osposobljavanje			
Institucija		2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
1	Općinski sud u Zenici					3	2	-	-	-	1	1	2				
2	Općinski sud u Tešnju																
3	Opć. sud u Zavidovićima	-	-	1	-												
4	Općinski sud u Kaknju	1	-	-	-												
5	Općinski sud u Visokom									1	-	-	-				
6	Općinski sud u Žepču																
	UKUPNO:	1		1		3	2			1	1	1	2				

Prema podacima kojima raspolažu sudovi sa područja Zeničko-dobojskog kantona u posmatranom periodu pritvor je određen za ukupno 7 maloljetnih lica.

2. Pregled podataka o maloljetničkim pritvorima

	Institucija	2010	2011	2012	2013
1	Općinski sud u Zenici	1	1	2	-
2	Općinski sud u Tešnju				
3	Opć. sud u Zavidovićima	1	-	-	-
4	Općinski sud u Kaknju				
5	Općinski sud u Visokom				
6	Općinski sud u Žepču	-	-	1	1
	UKUPNO:	2	1	3	1

Poglavlje III - Sankcije za prekršaje

Starijem maloljetniku koji počini prekršaj mogu se izreći odgojne mjere kao i bilo koja sankcija koja se može izreći i punoljetnom licu (novčana kazna, uvjetna osuda, ukor i zaštitna mjera), kao i mjere oduzimanja imovinske koristi i obavezna naknada štete.

Zaštitne mjere su: oduzimanje predmeta, zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, potpuna ili djelimična zabrana upravljanja motornim vozilom i bolničko liječenje od zavisnosti. Za vođenje prekršajnog postupka prema maloljetnicima, primjenjuju odgovarajuće odredbe Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine.

Izvršenje odgojnih mjera ima za cilj da pruži zaštitu, pomoć i nadzor maloljetnim počiniocima krivičnih djela i u najvećoj mjeri obezbijede njihovo odgajanje, popravlanje i pravilan razvoj kao i da ih spriječe u vršenju krivičnih djela.

Zavodska mjera –upućivanje u odgojnu ustanovu, usmjerena je na zaštitu, pomoć i nadzor nad maloljetnim počiniocem krivičnog djela. Po prijemu u zavodsku ustanovu maloljetnik se upućuje u odgovarajuću odgojnu grupu, zavisno od uzrasta, završenog razreda škole, psihotjelesnih svojstava i stepena njegova odgojne zapuštenosti. Međutim, izrečene zavodske mjere upućivanja u odgojno-popravni dom ne mogu se izvršiti. Naime, u Federaciji Bosne i Hercegovine još uvijek ne postoji odgojno-popravni dom u kojima bi se izvršavala izrečena zavodska mjera.

Nepostojanje adekvatnih ustanova za izvršavanje zavodskih mjera ima za posledicu nemogućnost pružanja pomoći maloljetnoj osobi, ali isto tako zbog nepostojanja zakonom predviđenih instrumenata, ne može biti i nema adekvatnog preventivnog djelovanja, niti primjene adekvatnog tretmana u resocijalizaciji djece i maloljetnih delinkvenata.

Konačno Zakon o izvršenju sankcija i kazni u Zeničko-dobojskom kantonu predviđa da se disciplinske mjere među koje spada i upućivanje u disciplinski centar za maloljetnike na određen broj sati u dane praznika, a najduže četiri praznika i na određen broj sati u toku dana izvršavaju u centrima za socijalni rad na području prebivališta maloljetnog počinioca krivičnog djela, a da se sa nekim od disciplinskih centara za maloljetnike osnovanim na području F BiH zaključi ugovor kako bi se maloljetne osobe upućene u disciplinski centar za maloljetnike na neprekidan boravak, a najviše 20 dana uputile u takav centar.

**1. Podaci o predmetima (prekršajni referat) za krivična djela koja su počinili maloljetnici
Pregled po sudovima za period 01.01.2010. – 30.06. 2013. godine**

PREKRŠAJNI REFERAT

Podaci o predmetima													
		2010.godina			2011.godina			2012.godina			I-VI/2013.		
	Institucija	Primljeno	riješeno	ukupno	Primljeno	riješeno	ukupno	Primljeno	riješeno	ukupno	Primljeno	riješeno	ukupno
1	Općinski sud u Zenici	29	29	58	55	55	110	70	66	136	18	3	21
2	Općinski sud u Tešnju	9	-	9	9	3	12	19	13	32	5	11	16
3	Opć. sud u Zavidovićima	12	3	15	20	7	27	21	31	52	8	19	27
4	Općinski sud u Kaknju	0	0	0	4	4	8	9	9	18	0	0	0
5	Općinski sud u Visokom	28	8	36	11	22	33	4	10	14	0	3	3
6	Općinski sud u Žepču	6	6	12	8	8	16	7	6	13	4	0	4
	UKUPNO:	84	46	130	107	99	206	130	135	265	35	36	71

1.Podaci o izrečenim mjerama- maloljetnici 14-18 godina – Odgojna mjera

		ukor				Nalaganje ličnog izvinjenja oštećenom				Nalaganje redovnog pohađanja škole				Rad za opće dobro na slobodi			
	Institucija	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
1	Općinski sud u Zenici	15	17	18	-	3	2	3	-								
2	Općinski sud u Tešnju	-	1	9	6												
3	Opć. sud u Zavidovićima					-	-	5	1	-	-	1	4				
4	Općinski sud u Kaknju																
5	Općinski sud u Visokom																
6	Općinski sud u Žepču	3	5	4	0												
	UKUPNO:	18	23	31	6	3	2	8	1	-	-	1	4				

	Institucija	Nalaganje prihvatanja odgovarajućeg zaposlenja				Nalaganje malolj. da posjećuje odg. obraz. i druge vrste svjetovanja				Nalaganje maloljetniku da se suzdržava od upotrebe alkoholnih pića i opojnih droga, zabrana druženja sa osobama koje imaju loš uticaj na maloljetnika, te policijska kontrola kretanja poslije odr. vremena			
		2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	I-VI/2013
1	Općinski sud u Zenici					1	2	2	-				
2	Općinski sud u Tešnju												
3	Opć. sud u Zavidovićima									-	-	1	4
4	Općinski sud u Kaknju												
5	Općinski sud u Visokom												
6	Općinski sud u Žepču												
	UKUPNO:					1	2	2	-	-	-	1	4

2.Podaci o izrečenim mjerama- maloljetnici 16-18 godina - Sankcija

	Institucija	Novčana kazna				Uvjetna osuda				ukor				Zaštitne mjere			
		2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
1	Općinski sud u Zenici					4	15	16	-								
2	Općinski sud u Tešnju	-	2	1	3												
3	Opć. sud u Zavidovićima	1	1	3	1	-	-	4	-	2	2	14	7				
4	Općinski sud u Kaknju									-	4	9	-	-	-	1	-
5	Općinski sud u Visokom	6	4	-	-	-	5	2	1	1	13	8	2	1	-	-	-
6	Općinski sud u Žepču					3	3	2	-	3	5	4	-				
	UKUPNO:	7	7	4	4	7	23	24	1	6	24	35	9	1	-	1	-

DIO V - Sociološki aspekt maloljetničkog prestupništva

Maloljetničko prestupništvo je kao socijalno patološka pojava prisutno u svim društvima. Ima karakter društvene pojave zbog toga što je to posredan i neposredan odnos prema ljudima, društvenim dobrima i drugim vrijednostima. Obuhvata širok dijapazon ponašanja koja utiču na razvoj ličnosti, porodice, kao i uže i šire društvene zajednice. U širem smislu označava ukupnost protivpravnih ponašanja koja nemaju karakter krivičnog djela, a to su najčešće prekršaji i prestupi, dok u užem smislu označava protivpravna ponašanja djece i maloljetnika kažnjiva po krivičnim propisima.

Maloljetničko prestupništvo je predmet proučavanja i poduzimanja mjera i aktivnosti od strane više profesija, a prije svega prava, kriminologije, socijalnog rada, socijologije, pedagogije i psihologije. Ovakav multidisciplinirani pristup je neophodan kako bi se poduzimale adekvatne mjere u rješavanju i prevenciji maloljetničke delikvencije.

Ustanove socijalne zaštite, odnosno centri za socijalni rad imaju značajnu ulogu u prevenciji i poduzimanju mjera i aktivnosti na suzbijanju maloljetničkog prijestupništva. U radu sa djecom koja su sklona protivpravnom ponašanju koja nemaju karakter krivičnog djela koriste termin vaspitna zanemarenost, dok za djecu i maloljetnike koji su skloni protivpravnom ponašanju koje je kažnjivo po krivičnim propisima, koristi termin vaspitna zapuštenost. Navedeni termini su šire definisani u Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 13/07 i 13/11), kao korisnici prava iz socijalne zaštite.

U ovim Ustanovama sa maloljetnim prestupnicima zastupljen je multidisciplinirani pristup kroz rad Stručnog tima kojeg čine: socijalni radnik, psiholog, pedagog i po potrebi drugi stručni profili shodno mogućnostima ustanove. Pored toga u prevenciji maloljetničkog prijestupništva razvija se saradnja sa svim akterima u lokalnoj i široj društvenoj zajednici i osigurava podrška i pomoć djeci i njihovim roditeljima u rješavanju konfliktnih situacija.

Nadalje, ustanove socijalne zaštite i centri za socijalni rad provode aktivnosti na suzbijanju socio-patoloških pojava te animiranju partnera u lokalnoj zajednici za poduzimanje konkretnih mjera. Zatim, u svom radu pružaju stručne usluge pojedincima, porodicama i različitim ustanovama vezano za socio-patološke pojave, kao što su: prosjačenje, skitnja, alkoholizam, porodični problemi i drugo, a nastale kao posljedica društveno-negativnog ponašanja pojedinaca.

Vaspitne mjere prema odgojno zanemarenoj i zapuštenoj djeci

	Općina	Vaspitne mjere prema odgojno zanemarenoj i zapuštenoj djeci																																
		Sudska odluka			Pojačan nadzor												Upućivanje u ustanovu												Ostale mjere					
					Od strane roditelja			Od strane staratelja			Od druge porodice			Od organa starateljstva			Odgojnu ustanovu			Vaspitno-popravni dom			Ustanova za osposobljavanje			Disciplinski centar za maloljetnike						Maloljetnički zatvor		
Godine	'10	'11	'12	'10	'11	'12	'10	'11	'12	'10	'11	'12	'10	'11	'12	'10	'11	'12	'10	'11	'12	'10	'11	'12	'10	'11	'12	'10	'11	'12				
1	BREZA	1	2	2	3		4	1						1	1	2																2	1	
2	DOBOJ – JUG			1			2																											
3	KAKANJ	2	11	7	21	6	7							3	5	7	1																	
4	MAGLAJ	12	16		2	4	1							3	3	3																8	9	26
5	OLOVO				2	2	2	2	1	1																								
6	TEŠANJ			4	12	10	4	2						1	7	2																46	35	30
7	VISOKO	2	13		2	5	3		2					2	3	3																3	5	
8	ZAVIDOVIĆ I				3	14	20							1	1	5		1	1															
9	ZENICA	102	73		29	21	7							1	4	25	17					3	4	1		1			1	1	2	54	22	6
10	ŽEPČE	2	3		2	2	5		1							1							1											
11	VAREŠ	7	3	3	6	1	1							1																		1	2	2
12	USORA		2															2																
UKUPNO		128	123	17	82	65	56	5	1	4	0	0	0	42	40	38	1	3	1	3	5	1	0	0	0	1	0	0	1	1	2	114	74	64

DIO VI - ZAKLJUČCI

1. Problematika „djece u sukobu sa zakonom“, odnosno maloljetničkog prestupništva u Bosni i Hercegovini pa time i u Zeničko-dobojskom kantonu je evidentna;
2. Ovaj problem se može povezati sa siromaštvom u društvu i ostalim uzrocima koji logično proizilaze iz takvog društva;
3. Podaci i statistika policije i pravosudnih institucija pokazuju relativno visoku stopu učešća maloljetnika u ukupnom kriminalitetu, tako da
4. s ciljem stvaranja uslova za:
 - odgovorniji pristup ovom problemu svih nivoa vlasti, kantonalne, općinske ali i drugih bitnih aktera u razvoju i odgoju djeteta,
 - uranjene, brze i dosljedne reakcije na djela koja počine maloljetnici,
 - proširenja odgovornosti za prestupničko ponašanje maloljetnika i na roditelje,
 - kvalitetnijeg partnerstva na svim nivoima djelovanja,
 - interdisciplinarnog istraživanja, praćenja i djelovanja svih faktora rizika i razvoja zaštitnih faktora,

smatramo da bi kao programski zadatak Vlade Zeničko-dobojskog kantona, trebalo pristupiti aktivnostima na izradi strateškog dokumenta u oblasti maloljetničkog prestupništva u čiju izradu bi bili uključeni resorna ministarstva i stručnjaci iz obrazovne, zdravstvene, socijalne, pravosudne, policijske i drugih relevantnih struktura, ali i relevantna udruženja i ostale grupacije iz nevladinog sektora.

MINISTRICA

Romana Brkić, dipl.pravnica